

ΤΟ ΒΗΜΑ ΚΥΡΙΑΚΗ 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2012

Η λατινική θάλασσα

Το χρονικό της Αδριατικής από την αρχαιότητα ως το τέλος του 20ού αιώνα μέσα από τις αφηγήσεις ιστορικών και γεωγράφων

PIERRE CABANES, OLIVIER CHALINE, BERNARD DOUMERC, ALAIN DUCCELLIER, MICHEL SIVIGNON
Ιστορία της Αδριατικής

Υπό τη διεύθυνση του Pierre Cabanes. Πρόλογος Jacques Le Goff, μετάφραση Μαργαρίτα Κρεμμυδά, Εκδόσεις Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης, 2011, σελ. 932, τιμή (πανάθετο) 55 ευρώ, (χαρτόδετο) 45 ευρώ

ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΒΙΕΤΟΝΙΤΗ

«**Η** γεωγραφία δεν υφίσταται χωρίς την ιστορία, αλλά και η ιστορία δεν εξηγείται χωρίς τη γεωγραφία». Με τη φράση αυτή ο εξέχων γάλλος ιστορικός Ζακ λε Γκοφ, ο ένας από τους δύο εκπροσώπους της λεγόμενης Νέας Ιστορίας (ο δεύτερος είναι ο Πιερ Νορά), αρχίζει τον πρόλογο που προτάσσει στην *Ιστορία της Αδριατικής*, συλλογικό έργο των Πιερ Καμπάν, Ολβιέ Σαλίν, Μπερνάρ Ντουμέρκ, Αλέν Ντυσελιέ και Μισέλ Σιβινιόν.

Η *Ιστορία της Αδριατικής*, ενώ βασίζεται πρωτίστως στα ντοκουμέντα και όχι στα θεωρούμενα «σπουδαία πρόσωπα», ταυτοχρόνως, λειτουργεί και ως αναπαράσταση του παρελθόντος και ως γοπητική αφηγήσιμη, με αποτέλεσμα το βιβλίο να διαβάζεται με εξαιρετικό ενδιαφέρον όχι μόνον από τους ειδικούς, αλλά και από το ευρύ αναγνωστικό κοινό. Και είναι εξίσου σημαντικό το ότι το πέμπτο μέρος, γραμμένο από τον Μισέλ Σιβινιόν, που φθάνει σχεδόν τις 200 σελίδες, καλύπτει την περίοδο από το 1918 ως τις ημέρες μας.

Η *Ιστορία της Αδριατικής* αρχίζει από την αρχαιότητα και φθάνει ως τον πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας, στο τέλος του 20ού αιώνα. Το πρώτο μέρος, γραμμένο από τον Πιερ Καμπάν, καλύπτει την εποχή των λεγόμενων μυθικών εκστρατειών (που σαφώς αποτελούν ιστορικό υλικό, αφού οι επιδράσεις τους στον παγκόσμιο πολιτισμό υπήρξαν τεράστιες). Στη συνέχεια προχωρεί στους

Η Τεργέστη σε φωτογραφία του 1885. Για πάνω από μισόν αιώνα ήταν το λιμάνι μέσω του οποίου πραγματοποιούνταν πλήθος ενομοσυνεργαϊκές μεταφορές, αλλά και μεγάλο μέρος του διεμετακομιστικού εμπορίου από και προς την Αμερική και την Ασία

ελληνικούς αποικισμούς και στις επαφές με τους εγκατεστημένους πληθυσμούς, στα τέλη της Αδριατικής, στις συγκρούσεις Ελλήνων και Ρωμαίων για τον έλεγχό της και έπειτα στη ρωμαϊκή παρουσία και επίδραση στις παρόχθιες επαρχίες της, για να καταλήξει στις βαρβαρικές επιδρομές, ώς τις αρχές του 5ου αιώνα, όταν η Αδριατική ήταν μεν μια λατινική θάλασσα – επομένως ανάχωμα εναντίον των βαρβαρών –, αλλά και εκείνη που, ενώ θα καθόριζε το πεπρωμένο της Αυτοκρατορίας (Δυτικής και Ανατολικής), ταυτοχρόνως θα σηματοδοτούσε την αντιπαράθεση Ανατολής - Δύσης.

«Βενετική Λίμνη»

Η αντιπαράθεση Ανατολής - Δύσης είναι ο πυρήνας του δεύτερου μέρους, γραμμένου από τον Αλέν Ντυσελιέ, που

καλύπτει την περίοδο από τον 4ο ως τον 13ο αιώνα, τον αιώνα όπου κυριαρχεί η Βενετία και η Αδριατική έχει μεταβληθεί σε «Βενετική Λίμνη».

Από εδώ και πέρα, και ως τον 17ο αιώνα, περίοδο την οποία καλύπτει το τρίτο μέρος γραμμένο από τον Μπερνάρ Ντουμέρκ, έχουμε την περιγραφή μιας κυρίαρχης, για τα δεδομένα της εποχής, αυτοκρατορίας (της ενετικής) και στη συνέχεια την αμφισβήτηση και τη σύγκρουσή της με δύο άλλες: την ισπανική και, κυρίως, την οθωμανική.

Το τέταρτο μέρος καλύπτει την περίοδο από το 1645 (όταν αρχίζει ο πόλεμος του Χάνδακα, ο οποίος διήρκεσε 24 χρόνια) ως το 1918. Με τον πόλεμο του Χάνδακα αρχίζει η σταδιακή παρακμή της Βενετίας, που θα οδηγήσει στην

πτώση της, ενώ μία άλλη δύναμη θα κυριαρχήσει στην περιοχή, η Αυστροουγγρική αυτοκρατορία, η οποία στα μέσα του 19ου αιώνα διαδέχεται την Τεργέστη, το δεύτερο, από άποψη κίνησης, μεγαλύτερο λιμάνι – μετά τη Μασσαλία.

Για πάνω από μισό αιώνα η Τεργέστη γνώρισε μεγάλες δόξες. Ήταν το λιμάνι μέσω του οποίου πραγματοποιούνταν όχι μόνο πλήθος ενομοσυνεργαϊκές μεταφορές, αλλά και μεγάλο μέρος του διεμετακομιστικού εμπορίου από και προς την Αμερική και την Ασία.

Η διάλυση της Αυστροουγγαρίας το 1918 σηματοδότησε μια νέα περίοδο στην ιστορία της Αδριατικής: την «εφόρμηση της Ιταλίας»: την κατακτάση, όπως επισομαινεί στο πέμπτο κεφάλαιο

ο Μισέλ Σιβινιόν. Η Τεργέστη προσαρτήθηκε από την Ιταλία το 1920 και έπαιξε να είναι μία πολυεθνική πόλη.

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος οδήγησε σε νέες διευθετήσεις, χωρίς εντούτοις να αμβλύνει το μέγεθος των παλαιών αλυτρωτικών διεκδικήσεων εκ μέρους των ολαβικών πληθυσμών της περιοχής. Η Αδριατική όμως είχε γίνει πλέον ιταλική. Δεν θα περνούσαν πολλά χρόνια ώσπου το ομοσπονδιακό οικοδόμημα της Γιουγκοσλαβίας να διαλυθεί, για να φθάσουμε στην αρχή της δεκαετίας του 1990 («τρομορή» τη χαρακτηρίζει – και δικαίως – ο Σιβινιόν), όταν η διάλυση του συνοδεύτηκε από έναν παράλογο πόλεμο και βίαιες μετακινήσεις πληθυσμών που η Ευρώπη δεν είχε γνάριασει για δεκαετίες.

Από την Ηγουμενίτσα στην Τεργέστη

Μια καταληκτική παράγραφος του πέμπτου μέρους μάς θυμίζει ότι η χώρα μας δεν κάνει μόνο λάθη αλλά είναι κάποτε ικανή και για σημαντικές πρωτοβουλίες, στις οποίες ανήκει και η πρότασή της του 1999 «να δημιουργηθεί ένας περιφερειακός οργανισμός των παράκτιων χωρών της Αδριατικής, στον οποίο η Ιταλία, η Σλοβενία, η Κροατία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, το Μαυροβούνιο, η Αλβανία και η Ελλάδα θα συντονίζονταν από κοινού τον αγώνα εναντίον του

οργανωμένου εγκλήματος και της θάλασσας ρύπανσης, καθώς και την ανάπτυξη του τουρισμού». Μέσα στον ορυμαγδό των γεγονότων της τελευταίας δεκαετίας μοιάζει να έχει ξεχαστεί και μια άλλη ελληνική πρόταση: να κατασκευαστεί ένας δρόμος που θα ενώνει την Ηγουμενίτσα με την Τεργέστη. Μας τη θυμίζει τούτο το εξαιρετικά σημαντικό βιβλίο που, αν μη τι άλλο, ξαναφέρει στο προσκήνιο τους δεσμούς μας

με την Αδριατική θάλασσα και τις περιοχές γύρω από αυτήν, τη μακράωνη ιστορία της – και ιστορία μας – και τον ρόλο που θα μπορούσαμε να παίξουμε στην αναγέννησή της. Στο να ξαναγίνει δηλαδή η θάλασσα αυτή πέρασμα, γέφυρα και δρόμος, να ανακτήσει την παλαιά πολυεθνική (ή ευρωπαϊκή), με τα σημερινά δεδομένα ταυτότητά της και οι λαοί οι οποίοι κατοικούν γύρω της να ξαναβρούν τις προσβάσεις (που τώρα έχουν

αποκοπεί από τα κρατικά σύνορα) με τη φυσική τους ενδοχώρα. Με άλλα λόγια, την Κεντρική Ευρώπη, την οποία ασυλλόγιστα, πολλές φορές, αντιμετωπίζουμε ως αντίπαλο, χωρίς να αντιλαμβανόμαστε ότι η μεσογειακή κληρονομιά της θάλασσας, του λιμανιού και του πλοίου συνιστά γνώρισμα και της κεντροευρωπαϊκής ταυτότητας. Παραβιάζει κανείς ανοιχτές θύρες όταν αναφέρεται στη μακρόχρονη πολιτιστική προσφορά των

εκδόσεων του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης, στο οποίο, ως θυμίσω, οφείλουμε την έκδοση, πριν από χρόνια, του μνημειώδους έργου του Μπροντέλ για τη Μεσόγειο. Η *Ιστορία της Αδριατικής* είναι ακόμη ένα σπουδαίο βιβλίο στον κατάλογο των εκδόσεων του ΜΙΕΤ μεταφρασμένο άμεσα από τη Μαργαρίτα Κρεμμυδά, το οποίο σέβεται και τιμά τους αναγνώστες. Ελπίζουμε ότι θα το τιμήσουν κι εκείνοι όπως το αξίζει.